

Zorgplan

Samenwerkende scholen voor praktijkonderwijs

De Diken

2017-2021

Geschreven door:

T. Mensink

Onder supervisie van:

W. Koops, G. Speerstra, T. Otte en L. Dotinga

In opdracht van:

De Zuiderpoort CVO

De Praktijkschool Odyssee

Inhoud

1. Voorwoord	3
2. Kader	4
Visie zorg	4
Niveaus van zorg	5
Handelingsgericht werken / PDCA	5
3. Interne zorgstructuur	6
4. Leerlingondersteuning	6
Doorlopende kwaliteitsbewaking	6
PM- model Zorgstructuur	7
PM 0 – Intake en aanmelding	7
Toelatingscriteria	7
Aanmelding reguliere leerlingen	8
Aanmelding zij-instromers	8
PM I – Ondersteuning in de klas	9
Ondersteuningsbehoeften volgens de vijf velden van Sardes	9
Uitstroom A	11
Uitstroom B	11
Uitstroom C	12
PM II - Ondersteuning vanuit het team	14
Leerlingbespreking met betrokken leerkrachten	14
PM III – Ondersteuning vanuit zorgteam	14
Psychodiagnostisch onderzoek	14
MDO	15
Ondersteuningsarrangementen	15
PM IV - Externe ondersteuning	17
5. Leerkrachtondersteuning	18
Doorlopende kwaliteitsbewaking	18
PM I - Ondersteuning door coach	18
PM II – Ondersteuning door team	19
PM III - Ondersteuning door zorgteam	19
Ondersteuningsarrangementen	19
PM IV – Externe ondersteuning	19
Bijlage 1- Ontwikkelagenda	20

Bijlage 2 - Werkdocumenten.....	21
Ontwikkelingsperspectiefplan (OPP)	21
Plan van aanpak (PvA).....	29
Bijlage 3 - Interne zorgstructuur	30
Zorgmedewerkers.....	30
Coach	30
Zorgteam	31
Ambulante ondersteuning.....	33
Interne overleggen	34
Zorgteam	35
Bijlage 4 - Procedure na aanmelding nieuwe leerlingen.....	37
Bijlage 5 - Rubric 'Opbrengstgericht werken'	38
Bijlage 6 - Afkortingenlijst.....	42

1. Voorwoord

Voor u ligt het zorgplan 2017-2021 van Samenwerkende scholen voor praktijkonderwijs de Diken. Dit zorgplan beschrijft een zorgstructuur die binnen vier jaar geïmplementeerd en geëvalueerd zal worden op de Diken. Dit zorgplan geeft duidelijkheid over welke stappen en methodes gebruikt worden binnen de ondersteuning, begeleiding en zorg en wie voor elke taak verantwoordelijk is. Het geeft dus richting aan wat de gewenste aanpak en werkwijze is binnen de zorg op de Diken en aan hetgeen waar de Diken komende vier jaar vorm aan gaat geven.

Het nieuwe zorgplan is geschreven op basis van het thema 'Back to Basic', waarbij de focus ligt op het bewaken van de kwaliteit van het onderwijs en de zorg en op het inzetten van de kwaliteiten van coaches en leerkrachten. De bewaking van kwaliteit vergt een juiste en op elkaar afgestemde samenwerking tussen het zorgteam, de coaches en leerkrachten en andere medewerkers van de Diken. Tevens is een juiste begeleiding en onderwijzing van coaches en leerkrachten van belang, om hun kwaliteiten op een juiste manier in het onderwijs in te kunnen zetten. Daarnaast is het nodig om de verschillende onderdelen en middelen die de kwaliteit bewaken op de juiste momenten in te voegen in het huidige onderwijs en deze structureel te evalueren. In bijlage 1 is een ontwikkelagenda toegevoegd waarin speerpunten staan die komende jaren in de zorgstructuur van de Diken zal worden geïmplementeerd.

Het doel van het zorgplan is om de zorg en ondersteuning binnen de Diken op zo'n manier te bewerkstelligen, dat elke leerling en leerkracht gepaste ondersteuning krijgt naar behoefte, en dat een ieder weet wat de Diken aan ondersteuning en zorg kan bieden. Daarbij zal te allen tijde aandacht geschonken worden aan de individualiteit van leerlingen en leerkrachten en hun eigen talenten en kwaliteiten.

2. Kader

Visie zorg

Vanuit vertrouwen, veiligheid en respect aansluiten bij de leerlingcompetenties en leerkrachtcompetenties. We willen een toegankelijke zorgstructuur en ondersteuning bieden, waarbij we ons focussen op leerling- en leerkrachtondersteuning. Dit komt naar voren in de volgende aspecten:

- De zorg richt zich op systematisch en doelgericht handelen, op basis van het handelingsgericht werken/PDCA (zie blz. 5).
- De coach is een leerkracht die verantwoordelijk is voor het functioneren, de ondersteuning en het welzijn van de leerling. De coach heeft een belangrijke signalerende rol in de zorg. De coach is de verbinding tussen leerling en zorg.
- Een leerkracht is iemand die de lessen verzorgt en de basisondersteuning van de leerling implementeert in zijn eigen les. Bij opmerkingen en vragen kan de leerkracht terecht bij de coach van de leerling.
- Omdat de leerlingen uiteenlopende behoeften en ontwikkelingsniveaus hebben, wordt een ontwikkelingsperspectief-plan (OPP) opgesteld, om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de leerling. Hierin worden o.a. het uitstroomprofiel, ontwikkelingsniveau en ondersteuningsbehoeften vastgesteld. In het OPP betekent een groen vak het vastgestelde uitstroomprofiel van de leerling en een geel vak duidt op mogelijke uitstroom bij voldoende groei.
- Het individueel ontwikkelingsplan (IOP) wordt door de coach en leerling opgesteld en bevat een individueel curriculum-traject en persoonlijke doelen. Dit IOP wordt minimaal 2 maal per jaar geëvalueerd.
- Bij stagnatie van ontwikkeling en leerdoelen kan er volgens de PM-structuur ondersteuning geboden worden, zowel aan leerling als leerkracht (zie hoofdstuk 3).
- Aan de hand van het schoolondersteuningsprofiel wordt gekeken naar welke uitstroom het best passend is bij de leerling. Onze school biedt drie uitstroomniveaus aan: A) Dagbesteding, B) Arbeid, C) MBO (zie hoofdstuk 3).

De zorg binnen de Diken is in twee pijlers uitgezet: leerlinggericht en leerkrachtgericht.

Leerkrachtgericht

De leerkracht heeft als belangrijkste taak te differentiëren in de klas, zodat elke leerling op niveau les krijgt. Vanuit de leerkracht is het daarnaast van belang om goed te kunnen signaleren en dit aan de coach door te geven. De coach dient een signalerende rol te hebben, ook richting het zorgteam. Er is zicht op de begeleidingscompetenties van de leerkrachten en coaches. Wellicht dat scholing van belang kan zijn.

Leerlinggericht

Vanuit de zorg gericht op de leerling is het van belang dat er passend onderwijs gaat plaatsvinden. Hierbij zijn een aantal dingen van belang waaronder het opstellen van een relevant OPP, welke als werkdocument wordt gebruikt door coach en leerkracht. Vervolgens kan vastgesteld worden of er extra ondersteuning nodig is m.b.t. de leerling en welke zorgzwaarte eventueel nodig is. Differentiëren zal hier een grote rol spelen. Er zijn drie niveaus van zorg, die ondergebracht zijn binnen de zorgroute.

Niveaus van zorg

Binnen onze school wordt er gebruikt gemaakt van drie niveaus van zorg:

1. Basisondersteuning (1^e- lijnszorg)

Coaches begeleiden, in samenwerking met betrokken leerkrachten, het leerproces van de leerlingen. Zij zijn verantwoordelijk voor de begeleiding binnen de klas. Leerlingen worden daarnaast uitgedaagd verantwoordelijkheid te nemen over hun eigen leerproces, zodat er gedeelde sturing ontstaat. Dit wordt zichtbaar binnen het IOP. Leidt een bepaalde aanpak binnen de klas niet tot gewenst resultaat, dan kan de leerkracht advies krijgen van de coach. Deze kan daarnaast een oplossingsgerichte individuele leerlingbespreking (OIL) aanvragen met alle betrokken leerkrachten omtrent de individuele leerling. De coach is eindverantwoordelijke bij deze vorm van ondersteuning.

2. Breedteondersteuning (2^e- lijnszorg)

Deze breedteondersteuning wordt ingeschakeld als de problemen dusdanig complex zijn, dat de coach en leerkracht er samen niet uitkomen. Een leerling kan aangemeld worden bij het zorgteam zodat de leerling in het multidisciplinair overleg (MDO) besproken kan worden. Daarnaast is deze ondersteuning van belang wanneer er perspectiefonderzoeken moeten worden aangevraagd. Er kan een geïntegreerd aanbod van zorg geboden worden. De verantwoordelijkheid van deze vorm van ondersteuning ligt bij de zorgcoördinator.

3. Diepteondersteuning (3^e - lijnszorg)

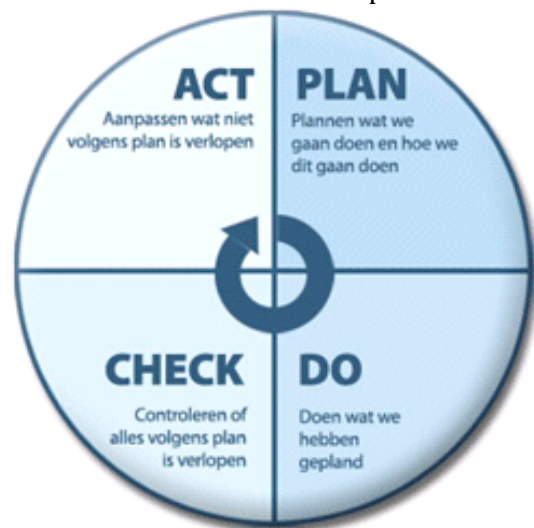
Diepteondersteuning wordt geboden wanneer zorg vanuit school niet meer voldoende is. Er kan gerichte hulp buiten de school plaatsvinden door externe hulpverleningsinstanties. De verantwoordelijkheid m.b.t. de voortgang ligt bij de ouders en leerling. Er wordt door ons als school nauw samengewerkt met hulpverleningsinstanties zoals woonvoorzieningen, voogdijinstellingen, gebiedsteams en zorgaanbieders.

Handelingsgericht werken/PDCA

Wij willen als school zijnde werken met een planmatige cyclus. Zo zal binnen elke stap van de zorgroute gewerkt worden aan de hand van het model 'Plan, Do, Check, Act' (PDCA, Deming 1986). De opsteller, uitvoerder en eindverantwoordelijke van het model verschilt per niveau van ondersteuning. Zo kan de coach, de intern begeleider (IB'er), zorgcoördinator of orthopedagoog deze functies bekleden, afhankelijk van het niveau van ondersteuning (zie vorige paragraaf).

Dit model bestaat uit vier aspecten, die elkaar in een cyclus opvolgen.

- **Plan:** Er wordt gekeken naar de huidige situatie en problematiek. Aan de hand van aanwezige informatie wordt een verbeteringsplan ontworpen. In dit plan staan concrete handelingen en doelstellingen beschreven. Voorbeelden van zo'n plan zijn het OPP, een basisplan dat elke leerling heeft, handelingsgedeelte C van het OPP en het plan van aanpak (PvA; zie bijlage 2).
- **Do:** De geplande verbetering wordt uitgevoerd in een gecontroleerde setting.
- **Check:** De resultaten van het verbeteringsplan worden geïnventariseerd en eventueel gemeten. Deze resultaten worden vergeleken met de oorspronkelijke situatie en getoetst aan de doelstellingen.
- **Act:** Aan de hand van de gevonden resultaten wordt het verbeteringsplan bijgesteld of worden de handelingen officieel ingevoerd en gebruikt.

3. Interne zorgstructuur

Binnen de Diken zijn de zorgtaken voor een leerling verdeeld over een aantal interne en externe medewerkers (zie het taakbeleidsplan voor de officiële functieomschrijving). Deze verdeling van taken noemen wij de interne zorgstructuur. In bijlage 3 zijn de taken van elke zorgmedewerker en hun verantwoordelijkheden te vinden. Daarnaast beschrijft de interne zorgstructuur de gestructureerde zorgoverleggen die plaatsvinden binnen de Diken. Binnen de zorgstructuur heeft de coach een belangrijke rol. De coach is de brug tussen de leerling en zorg en heeft de verantwoordelijkheid over de uitvoering van de basisondersteuning van de leerling.

4. Leerlingondersteuning

Doorlopende kwaliteitsbewaking

Het ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) en het individueel ontwikkelingsplan (IOP) zijn leidende documenten bij het inzetten van de juiste onderwijsbehoeften met betrekking tot de leerlingen. In het OPP worden het perspectief, het ontwikkelingsniveau, de bevorderende en belemmerende factoren en de ondersteuningsbehoefte van elke leerling beschreven, zodat de school doelgericht werkt aan individuele leertrajecten die enerzijds aansluiten bij de ontwikkelingsniveaus en mogelijkheden van de leerlingen en anderzijds gericht zijn op de competenties die gevraagd worden om deel te nemen aan de maatschappij.

Het (start) OPP wordt opgesteld door de orthopedagoog. Dit OPP wordt besproken met de coach. Vervolgens is de coach eigenaar van dit werkdocument. De uitvoering van de handelingsadviezen en evaluaties is onder verantwoordelijkheid van de coach. Het OPP wordt één keer per jaar geëvalueerd, dit gebeurt met ouders en leerling. Voorafgaand aan dit evaluatiemoment heeft de groepsbespreking plaatsgevonden waarbij het OPP ook met de zorgcoördinator is besproken.

De concrete leerdoelen van de leerling staan in het leerlingvolgsysteem (LVS) en vormen het IOP. Op deze manier wordt het voor de leerling en leerkracht duidelijk aan welke leerdoelen de leerling werkt en wordt de leerling gestimuleerd om bij afronding van het leerdoel te reflecteren op zijn leerproces en het resultaat. Voorafgaand aan het IOP-gesprek met ouders, vindt er een voorbereidend gesprek plaats tussen coach en leerling. Hierin wordt de vordering van de leerling besproken en datgene wat de leerling gaat presenteren tijdens het IOP-gesprek. Het IOP is een werkdocument van de leerling.

De leerlingen kunnen na hun uitstroom naar werk/vervolgonderwijs, ook begeleiding van de Diken ontvangen. De leerling kan ondersteuning van de stagecoach krijgen. Gedurende twee jaar wordt regelmatig contact opgenomen met de leerling en/of het bedrijf, waarbij eventueel problemen gesignaleerd en besproken kunnen worden.

PM- model Zorgstructuur

Het professionele Momenten model (PM-model) is een vaste zorgroute die loopt via vier stappen of momenten. In deze structuur is vastgelegd wie er verantwoordelijk is voor de uitvoering en coördinatie van de ondersteuning aan de leerling. Het PM- model is al ingevoerd in VO-scholen uit verschillende samenwerkingsverbanden¹. Het model ziet er als volgt uit:

- PM 0 – Intake en aanmelding
- PM I – Ondersteuning in de klas
- PM II – Ondersteuning vanuit het team
- PM III – Ondersteuning vanuit het zorgteam
- PM IV – Externe ondersteuning

PM I en II kunnen gezien worden als basiszorg waarvan de coach verantwoordelijkheid heeft voor de uitvoering. PM III kan gezien worden als breedtezorg waarbij het zorgteam de verantwoordelijkheid over de uitvoering draagt. Tenslotte kan PM IV gezien worden als dieptezorg, waarbij de ouders de verantwoordelijkheid dragen. Het zorgteam heeft daarnaast een overkoepelende zorgverantwoording, door op een juiste manier leerlingen, ouders en leerkrachten te ondersteunen.

PM 0 – Intake en aanmelding

Na aanmelding onderzoekt de school zorgvuldig of een leerling een specifieke ondersteuningsvraag heeft en of de school deze kan beantwoorden. De verantwoordelijkheid hiervan ligt bij het zorgteam. Past de leerling binnen de Diken, dan maakt de school met ouders afspraken voor een optimale start van de leerling. Zo niet, dan gaan de Diken en ouders op zoek naar een school die wel kan beantwoorden aan de specifieke ondersteuningsvraag van de leerling.

Toelatingscriteria

In de Wet op Voortgezet Onderwijs (WVO,2017, artikel 10g.2) staat het volgende over de toelating van leerlingen op het praktijkonderwijs;

Het samenwerkingsverband beslist op aanvraag van het bevoegd gezag of de leerling toelaatbaar is tot het praktijkonderwijs. De aanvraag gaat vergezeld van een op de desbetreffende leerling betrekking hebbend onderwijskundig rapport als bedoeld in [artikel 42 van de Wet op het primair onderwijs](#) en [artikel 43 van de Wet op de expertisecentra](#) en de op schrift gestelde zienswijze van de ouders. Indien het samenwerkingsverband heeft bepaald dat de leerling toelaatbaar is tot het praktijkonderwijs, beslist het bevoegd gezag van de school voor praktijkonderwijs na overleg met de ouders van de leerling over de toelating van de leerling.

Deze wet stelt dat het samenwerkingsverband beslist of de leerling toelaatbaar is voor het praktijkonderwijs. Binnen het samenwerkingsverband is de Permanente Commissie Leerlingenzorg [PCL] verantwoordelijk voor de toetsing van toelaatbaarheid van leerlingen. De PCL beslist aan de hand van vastgestelde criteria of een leerling in aanmerking komt voor LWOO of praktijkonderwijs.

---

¹<http://www.samenwerkingsverbandmaastricht.nl/bestanden/222/Toelichting-PM-structuur-feb.2017.pdf>

<http://www.swveeland.nl/wordpress/wp-content/uploads/2014/02/Ondersteuningsplan-2015-2019.pdf>, P 14 -17.

M. de Lege (2012). Leerlingbegeleiding: Komen tot een diploma of persoonlijkheidsontwikkeling? Universiteit Utrecht, Centrum voor onderwijs en leren.

Criteria:

- Leerlingen hebben een IQ tussen 55 – 80.
- Leerlingen hebben een leerachterstand van ten minste drie jaar ($1 - (DLE/DL) = 0.50$) op minimaal twee van de volgende gebieden:
  - Technisch lezen
  - Begrijpend lezen
  - Spelling
  - Inzichtelijk rekenen
 Bij deze twee gebieden moet in ieder geval het gebied begrijpend lezen of inzichtelijk rekenen zitten.
- Bij een IQ van 75 t/m 80 kan of een LWOO of een PrO-beschikking afgegeven worden, afhankelijk van de leerachterstanden en de motivering.

Aanmelding reguliere leerlingen

Reguliere leerlingen zijn leerlingen die aangemeld worden door een school voor primair onderwijs of expertisecentra, of vanuit het eerste leerjaar van een andere voortgezet onderwijsschool, en instromen in het eerste leerjaar.

De leerlingen worden aangemeld door de verwijzende school, die tevens een verzoek tot toelating ingediend heeft, in samenwerking met de ouders. Wanneer de verwijzende school onvoldoende inzicht heeft in het aanbod van het praktijkonderwijs, en niet weet of een leerling past binnen dit onderwijs, kan een observatie of gesprek aangevraagd worden bij de zorgcoördinator. De zorgcoördinator en orthopedagoog organiseren dit. Er is één aannamemoment, waarvoor reguliere leerlingen aangemeld moeten zijn, te weten juni/juli. Uitzonderingen zijn leerlingen die vanuit een andere praktijkschool door verhuizing of vanwege noodgevallen aangemeld worden. Deze uitzonderingen zijn ter beoordeling van het MDO.

Wanneer de leerling is aangemeld bij de Diken wordt een procedure gestart voor nieuwe leerlingen (zie bijlage 4).

Aanmelding zij-instromers

Zij-instromers zijn leerlingen die afkomstig zijn vanaf een andere reguliere voortgezet onderwijsschool en hier een bepaalde tijd onderwijs hebben gevolgd. Deze leerlingen kunnen gedurende het hele jaar aangemeld worden, en stromen in klas 2 of hoger in. De verwijzende school meldt de leerling aan voor een proefplaatsing op De Diken en levert dossiergegevens van de leerling. De ouders en leerling brengen een oriënterend bezoek aan de Diken en hebben een gesprek met de zorgcoördinator. Aan de hand van de dossiergegevens stelt de orthopedagoog een Plan van Aanpak (PvA) op.

De proefplaatsing van zij-instromers duurt zes weken. Tijdens de proefplaatsing wordt de leerling in een passende uitstroom geplaatst, die aan de hand van het PvA vastgesteld is. De zorgcoördinator, IB'er of orthopedagoog voeren minimaal drie observaties uit in de klas, het liefst in verschillende settings. Zij doen verslag van hun bevindingen in het MDO en noteren deze in het PvA. De coach en betrokken leerkrachten melden hun eigen bevindingen in het LVS. Na zes weken wordt in het MDO besloten of de leerling past binnen de Diken. Ook wordt een evaluerend gesprek gevoerd met ouders en leerling. Eventueel kan de proefperiode met vier weken verlengd worden, wanneer het MDO twijfelt over de plaatsing van desbetreffende leerling.

Wanneer het MDO besloten heeft dat de Diken een geschikte school is voor de leerling, en de leerling een PrO-beschikking heeft gekregen, wordt de leerling geplaatst. Hierna volgt de leerling de procedure van zoals beschreven in bijlage 4.

PM I – Ondersteuning in de klas

Indien een leerling naast de reguliere zorg extra ondersteuning nodig heeft, formuleert de coach passende begeleidingsacties in handelingsgedeelte C van het OPP. Hij voert deze acties uit en evalueert deze. De leerkracht is, in samenwerking met de coach, verantwoordelijk voor begeleiding binnen de klas. De coach is daarnaast verantwoordelijk voor het evalueren van het uitstroomperspectief van de leerlingen, en het eventueel bijstellen hiervan (via het MDO). Het uitstroomperspectief wordt bepaald aan de hand van cognitief en sociaal-emotioneel functioneren en wordt ten alle tijden onderbouwd. Het cognitief functioneren wordt bepaald aan de hand van het totale IQ en didactische toetscores. Het sociaal-emotioneel functioneren wordt bepaald aan de hand van een sociaal-emotionele vragenlijst, die zowel door leerling als leerkracht en ouders wordt ingevuld (zie bijlage 2; PvA). Wanneer blijkt dat de leerling, ondanks extra ondersteuning, geen groei laat zien (in gedrag, schoolresultaten of sociaal-emotioneel), gaat de zorg naar PMII. De coach bepaalt wanneer deze stap aan de orde komt, eventueel in overleg met (een lid van) het zorgteam.

Ondersteuningsbehoeften volgens de vijf velden van Sardes

De onderwijsondersteuningsbehoeften van de leerlingen op De Diken worden volgens de vijf velden van Sardes beschreven²:

1. Tijd en aandacht
2. Onderwijscurriculum en materialen
3. Fysieke omgeving
4. Benodigde expertise en functies
5. Betrokkenheid en samenwerking met anderen

Leerlingen worden geclusterd naar onderwijsbehoeften in een uitstroomrichting. Er wordt gewerkt met Indicatiestelling vanuit Onderwijsbehoeften (IVO). Dit is een instrument waarmee op basis van de onderwijsbehoeften van de leerlingen, de meest passende onderwijsondersteuning gegeven kan worden. Zo krijgt elke leerling de instructie en ondersteuning die hij nodig heeft om zich te kunnen ontwikkelen op zowel cognitief als sociaal-emotioneel gebied. De kern van IVO is de match tussen de onderwijsbehoeften van de leerling (de vraag) en de onderwijsvoorzieningen (aanbod).

Een aantal onderwijsondersteuningen zijn voor alle uitstroomrichtingen van toepassing. Deze zijn weergegeven in onderstaande tabel.

---

² http://www.sardes.nl/uploads/publicaties_bestanden/Profileren-en-indiceren.pdf

Tabel 1 – Onderwijsbehoeften praktijkonderwijsleerlingen

Velden van Sardes	Binnen de klas	Binnen school
Hoeveelheid aandacht en tijd	Het onderwijs wordt verzorgd door de coach en de praktijkdocent in de onderbouw, met toevoeging van een stagedocent in de bovenbouw.	Wanneer er sprake is van ernstige problematiek, wordt expertise aangevraagd. Er wordt gewerkt volgens de PM-zorgroute.
Onderwijsmaterialen	De leerling volgt een individuele leerlijn, met waar nodig aanpassingen. In de onderbouw wordt aanbod gestuurd gewerkt, en in de bovenbouw vraaggestuurd. De leerling krijgt een onderwijsprogramma passend bij diens uitstroomprofiel, zoals beschreven in het OPP.	Leerlingen stellen samen met de coach een IOP op, waarin leerdoelen beschreven staan. Deze wordt 3x per jaar geëvalueerd.
Ruimtelijke omgeving	Leerlingen hebben behoefte aan directe instructie. Daarnaast is er voldoende aandacht voor welbevinden van de leerling en de klas en het ontwikkelen van de werkhouding. De leerlingen hebben een duidelijke Time-Out plek binnen of buiten de klas.	In de ruimtelijke omgeving is structuur en voorspelbaarheid voor de leerlingen. De leerlingen weten waar in de school en het lokaal zij moeten wezen voor bepaalde materialen.
Expertise	Een belangrijke kwaliteit van de leerkracht is het differentiëren in de klas naar cognitief en sociaal-emotioneel niveau. De leerkrachten hebben kennis van goed klassenmanagement en kunnen waar nodig hulp aanvragen. De coach heeft een belangrijke, signalerende rol. Daarnaast kent de coach zijn leerlingen goed en investeert hij in een persoonlijke relatie.	Wanneer er sprake is van ernstige problematiek, is de coach in staat een heldere hulpvraag en probleemomschrijving te geven, een leerlingbespreking te leiden en te organiseren en andere leerkrachten te ondersteunen. De leerkrachten hebben kennis van de problematiek van leerlingen op de praktijkschool.
Samenwerking met andere instanties		Er is sprake van samenwerking met externe instanties, zoals het gebiedsteam, zorgverleners, woonvoorzieningen en voogdij-instellingen.

Binnen de Diken is op twee manieren ruimte voor differentiatie naar ondersteuningsbehoeften. Ten eerste is er differentiatie tussen drie verschillende uitstroomperspectieven, waardoor leerlinge op een passende uitstroom en niveau onderwijs krijgen. Daarnaast kan er binnen de uitstroomperspectieven gedifferentieerd worden naar onderwijsbehoeften, zoals beschreven in handelingsgedeelte C van het OPP (zie bijlage 2) en in tabel 2. Hieronder volgt een korte omschrijving per uitstroom.

Uitstroom A

Doelgroep

Leerlingen die binnen de A-uitstroom passen, hebben behoefte aan continue/nabije begeleiding. Ondanks individuele, wisselende profielen, laten leerlingen in de A-uitstroom in de basis een sterke behoefte aan veiligheid en nabijheid zien. De leerling stroomt na 6 jaar uit naar dagbesteding.

Toetsgegevens: In het algemeen liggen de cognitieve vermogens van de A-leerling aan de onderkant van de bandbreedte van het praktijkonderwijs (IQ 55-65). Het didactisch functioneren (DLE) is < 20. Daarnaast laat deze leerling veelal tekortkomingen zien in het sociaal-emotioneel functioneren en alledaagse algemene vaardigheden.

Ondersteuningsbehoeften

Naast de algemene ondersteuningsbehoeften volgens de velden van Sardes, heeft de A- leerling ook specifieke ondersteuningsbehoeften:

- Hoeveelheid aandacht en tijd: In de klas zitten maximaal 12 leerlingen.
- Onderwijsmaterialen: In de klas is extra aandacht voor structuur en duidelijkheid van de materialen, doelen en opdrachten die de leerling moet voltooien. In het lesprogramma is voldoende ruimte voor ontspanning.
- Ruimtelijke omgeving: In de klas is de instructie vereenvoudigd en mondeling, met ondersteuning van visuele materialen. De opdrachten zijn kort. Er is nabije 1-op-1 begeleiding en individuele instructie.
- Expertise: De leerkracht heeft kennis van de problematiek rondom zelfredzaamheid en cognitieve beperkingen en kan bemiddelen waar nodig. De leerkracht is bekwaam in het vereenvoudigen en visualiseren van instructies en opdrachten.
- Externe samenwerking: Voor de A-leerlingen kan samengewerkt worden met het voortgezet speciaal onderwijs (VSO; zie PM-III Ondersteuningsarrangementen).

Uitstroom B

Doelgroep

Leerlingen die binnen de B-uitstroom passen, hebben behoefte aan zowel nabije begeleiding als begeleiding op afroep. De leerlingen leren de theorie het beste door deze in de praktijk te ervaren. De leerling stroomt na 6 jaar uit naar arbeid.

Toetsgegevens: In het algemeen liggen de cognitieve vermogens van de B-leerling in het midden van de bandbreedte van het praktijkonderwijs (IQ 55-75). Het didactisch functioneren is vaak te vergelijken met een achterstand van 3 jaar op verschillende domeinen. Daarnaast laat de leerling in de meeste gevallen een sociaal-emotioneel evenwichtig profiel zien met een positief zelfbeeld en adequate zelfredzaamheid.

Ondersteuningsbehoeften

Naast de algemene ondersteuningsbehoeften volgens de velden van Sardes, heeft de B- leerling ook specifieke ondersteuningsbehoeften:

- Hoeveelheid aandacht en tijd: In de klas zitten maximaal 16 leerlingen. In de onderbouw zijn heterogene groepen van leerlingen met B- en C-uitstroom.

- Ruimtelijke omgeving: In de klas wordt gebruik gemaakt van signaalwoorden, korte directieve zinnen en stappenplannen. Er is begeleiding op afroep, afgewisseld met nabije begeleiding.
- Externe samenwerking: Er is voor stage in de bovenbouw samenwerking met leerbedrijven.

Uitstroom C

Doelgroep

Leerlingen die binnen de C-uitstroom passen, kunnen zelfstandig leren, werken en functioneren. Zij kunnen met enige ondersteuning plannen, taken initiëren en interpreteren en theoretische en praktische lesstof reproduceren. De leerling geeft zelf aan wanneer hij hulp nodig heeft. De leerling heeft inzicht in zijn eigen leertraject en de eisen die aan zijn leer- en werkgedrag en functioneren worden gesteld. De leerling stroomt na 5 jaar uit naar het MBO.

Toetsgegevens: In het algemeen liggen de cognitieve vermogens van de C- leerling aan de bovenkant van de bandbreedte van het praktijkonderwijs (IQ 75-90). Het didactisch functioneren is vaak te vergelijken met een achterstand van 1.5 tot 3 jaar op verschillende domeinen. Daarnaast laat de leerling in de meeste gevallen een adequate sociaal-emotionele ontwikkeling zien, waarbij zelfreflectie en zelfredzaamheid voldoende ontwikkeld zijn. De leerling is gemotiveerd om te werken en om naar het MBO te gaan.

Ondersteuningsbehoeften

Naast de algemene ondersteuningsbehoeften volgens de velden van Sardes, heeft de C- leerling ook specifieke ondersteuningsbehoeften:

- Hoeveelheid tijd en aandacht: In de klas zitten maximaal 16 leerlingen. In de onderbouw zijn heterogene groepen van leerlingen met B- en C-uitstroom.
- Onderwijsmateriaal: Theoretische lesstofaanbod 'Op weg naar 1F' en 'Op weg naar 2F'.
- Ruimtelijke omgeving: De leerling heeft begeleiding op afroep nodig of werkt zelfstandig. Vanuit een direct instructiemodel leren zij naar zelfstandigheid en leren ze verschillende leerstrategieën te hanteren met en zonder gebruik van iPad.
- Externe samenwerking: Vanuit de C-stroom kan een leerling (vervroegd) doorstromen naar het MBO. Dit kan als vanuit het IOP/OPP naar voren komt dat de leerling klaar is voor dit vervolgonderwijs. De beslissing hierover ligt bij het MDO. Doorstroom naar het MBO houdt een doorstroom naar niveau 1 entree-opleiding in. Deze instroom is in principe drempelloos, maar er wordt wel een toets Nederlandse taal en rekenen afgenomen, en daarnaast een motivatietest. Op grond van deze uitslag wordt een leerling aangenomen of afgewezen, eventueel met proefperiode.

Tabel 2 – Ondersteuningsbehoeften per uitstroom

Instructie en ondersteuningstabel + toelichting						
	A	A/B	B/C	C		
Intensiteit ondersteuning	1-1 begeleiding	Nabije begeleiding	Begeleiding op afroep	Zelfstandig		
	Continue begeleiding					
Werkplek	Afgeschermd	Individueel in de klas	In tweetallen	Werkgroepen/tafelgroepen		
	Individueel op rustige plek					
Instructie	korte mondel. instructie	Vereenvoudigen van de klassikale instructie en opdracht opstarten	Naast klassikale instructie korte individuele uitleg	Klassikale instructie	Verkorte klassikale instructie	
Visuele ondersteuning	Concrete voorwerpen	Picto's	Korte directieve zinnen/ stappenplan	Geschreven tekst		
	Foto's	Signaalwoorden				
Overzicht taakomvang	Geen overzicht	Kan een taak overzien	Kan twee taken overzien	Kan 1 ochtend overzien	Kan 1 dag overzien	Kan meer dagen overzien
	Kan een deel overzien					
Zelfstandigheid/ taakverwerking	Niet zelfstandig	Maakt 1 taak af	Kan twee taken achter elkaar afmaken	Kan een ochtend/dagtaak achter elkaar uitvoeren	Kan een (halve) weektaak uitvoeren	
	Maakt korte opdracht af					
hulpvragen	Vraagt geen hulp/roepen	Kan via afspraken aangeven dat er hulp nodig is	Kan via systeem hulp vragen	Kan systeem gebruiken en wachten / tussentijds iets doen	Kan systeem gebruiken en omgaan met hulprondes	
Leertijd-verwerking	Enkelvoudige opdracht uitvoeren	10 minuten zelfstandig werken met hulprondes	15 minuten zelfstandig werken met hulp-rondes	30 min. zelfst. werken met hulp-rondes	45 min. zelfst. werken met hulp-rondes	60 min. zelfst. werken met hulp-rondes
	Kan opdracht uitvoeren na korte opstart					

PM II - Ondersteuning vanuit het team

Indien de ondersteuningsvraag in PMI niet beantwoord kan worden, bespreekt de coach met het leerkrachtteam welke aanvullende begeleidingsactiviteiten ondernomen kunnen worden en wie ze uitvoert. Wanneer de leerling ondanks de extra ondersteuning niet de verwachte groei laat zien, gaat de begeleiding door naar PM III. De coach beslist, in overleg met (een lid van) het zorgteam of deze stap van toepassing is.

Leerlingbespreking met betrokken leerkrachten

De coach organiseert een oplossingsgerichte individuele leerlingbespreking wanneer hij signaleert dat een andere leerkracht moeite heeft met het ondersteunen van een individuele leerling. De coach stelt een datum vast en verstuurt een uitnodiging naar alle betrokken leerkrachten. Het doel van deze bespreking is dat leerkrachten van elkaar leren. Er wordt gewerkt aan de hand van het intervisiemodel:

1. De coach/leerkracht brengt de hulpvraag in (3 minuten)
2. De groep stelt vragen aan de coach/leerkracht ter verduidelijking van het probleem (5 minuten)
3. De groep analyseert de situatie die voor problemen zorgen en krijgt inzicht in de factoren die het probleem versterken (10 minuten)
4. De groep geeft adviezen aan de coach/leerkracht (10 minuten)
5. De coach/leerkracht kiest een aantal adviezen die hij daadwerkelijk wil toepassen (5 minuten).

De coach houdt de verantwoordelijkheid, maar een leerkracht kan een specifieke hulpvraag indienen. De coach houdt na de leerlingbespreking zicht op de implementatie van de adviezen door de leerkrachten.

PM III - Ondersteuning vanuit zorgteam

Het zorgteam bespreekt welke vervolfbegeleidingsacties ondernomen worden. Interne en externe experts kunnen worden betrokken bij het bespreken en uitvoeren van de begeleidingsacties, zoals in een MDO. De ondersteuning wordt geëvalueerd door het zorgteam. Wanneer de begeleiding onvoldoende resultaat heeft kan een aanvraag ingediend worden voor bovenscholse (onderwijs)zorg (PM IV) door het zorgteam. Er vindt terugkoppeling naar coach plaats door het zorgteam.

Psychodiagnostisch onderzoek

De coach stelt een hulpvraag op voor het zorgteam, waarna de orthopedagogen beslissen of een psychodiagnostisch onderzoek noodzakelijk is of dat er op een andere wijze ondersteuning moet worden ingezet. Het psychodiagnostisch onderzoek wordt gedaan volgens de cyclus van handelingsgerichte diagnostiek (HGD; Pameijer, 2000³). Het psychodiagnostisch onderzoek kan onder andere bestaan uit de afname van gestandaardiseerde testen en/of vragenlijsten, contextuele observaties en gesprekken met de leerling.

Het doel van een psychodiagnostisch onderzoek is het verkrijgen van inzicht in het functioneren van de leerling en belemmerende en stimulerende factoren. De orthopedagoog geeft handelingsgerichte adviezen die direct in school toegepast kunnen worden.

De verantwoordelijkheid voor de implementatie van deze adviezen ligt bij de coach, even als de evaluatie (die op verzoek door de orthopedagoog kan worden uitgevoerd).

³ Pameijer, N.K. (2000). Richtlijnen voor handelingsgerichte diagnostiek. In: P.J.M. Prins, & N.K. Pameijer (red.), *Protocolen in de jeugdzorg. Richtlijnen voor diagnostiek, indicatiestelling en interventie* (pp. 15-38). Lisse: Swets & Zeitlinger.
<http://wij-leren.nl/hgpd-diagnostiek.php>

MDO

Wanneer een coach hulpvragen heeft omtrent de leerling, die niet een psychodiagnostisch onderzoek behoeven of breder zijn dan alleen de schoolsituatie, kan de leerling worden aangemeld voor het MDO. De coach stelt de basale hulpvraag op, die in samenwerking met de orthopedagogen verder wordt uitgediept. Tijdens het bespreken van de leerling in het MDO kunnen de MDO-leden gerichte adviezen geven op basis van hun eigen specialistische achtergrond. Deze adviezen kunnen gericht zijn op de ondersteuningsbehoeften van de leerling in de klas, of op externe hulpverlening via het gebiedsteam of schoolarts. Tevens kan een specifiek ondersteuningsarrangement worden geadviseerd.

Ondersteuningsarrangementen

Interne arrangementen – De Diken

VIP –Room

Tijdens de pauzes is er voor kwetsbare leerlingen een VIP-room beschikbaar. Leerlingen die de kantine als bedreigend ervaren of die niet kunnen functioneren in de vrije setting van de kantine, worden na intake, in overleg met coach en ouders, in de VIP-room geplaatst. Dit houdt in dat zij hun pauzes doorbrengen in een kleine groep in het woonhuis, waar een medewerker van de Diken aanwezig is.

Vertrouwenspersoon

Voor de leerlingen kan een vertrouwenspersoon worden ingeschakeld, in overleg met de coach. De leerling kan op afroep gebruik maken van gesprekken met de vertrouwenspersoon, wanneer de leerling dit nodig heeft. De leerling komt zelf naar de vertrouwenspersoon toe.

Psychotherapeutisch –arrangement

De leerling kan op aanvraag van en in overleg met de ouders en coach, in aanmerking komen voor het psychotherapeutisch arrangement. Dit arrangement houdt in dat de leerling een aantal therapeutische behandelsessies kan krijgen, vanuit verschillende ingangshoeken. Dit wordt uitgevoerd door de orthopedagogen. Voorbeelden van therapeutische behandelsessies zijn oplossingsgerichte gespreksvoering, motiverende gespreksvoering etc.

Fysiotherapie –arrangement

De fysiotherapeut gaat aan de slag met motorische vaardigheden en de ontwikkeling hiervan. Dit kan in de vorm van behandeling, maar ook in de vorm van motorische remedial teaching. De eerstejaars leerlingen krijgen motorische training met Zedemo-materiaal. Naast het uitvoeren van behandeling, doet de fysiotherapeut ook onderzoek naar motorisch functioneren, bijvoorbeeld met de Ruward test. Op basis van dit onderzoek kan een passende therapie geboden worden.

XL-groep

De XL-groep is een arrangement dat sinds schooljaar 2016/2017 ingezet kan worden. Deze groep is bedoeld voor leerlingen die binnen de reguliere roosters niet meer kunnen functioneren. Er wordt vanuit de motivatie aan ontwikkeling gewerkt, waarbij er individuele trajecten worden doorlopen, soms met minimaal onderwijs. De leerling kan binnen een korte tijd groeien in houding en gedrag, waarna de leerling weer kan terugstromen in de reguliere onderwijsgroep. Voor sommige leerlingen is een langdurig individueel traject nodig. Elke 6 weken vindt een evaluatie omtrent de leerling plaats. Binnen de XL-groep is er de mogelijkheid om stage te lopen en beroepsgerichte vakken te volgen (om bijvoorbeeld een certificaat te halen).

Externe arrangementen - Odyssee/Fultura

Vanuit het samenwerkingsverband worden een aantal arrangementen aangeboden, die op aanvraag en in overleg met ouders en coach kan worden ingezet. De aanvraag gaat altijd via het MDO, dat een passend arrangement zoekt voor de leerling.

Rekenspecialist-arrangement

De rekenspecialist kan ingezet worden wanneer zich problemen voordoen bij het rekenen. De rekenspecialist kan ondersteuning bieden aan de leerling in de vorm van individuele begeleiding. De rekenspecialist wordt vooral ingezet bij automatisering-problematiek.

Coach- arrangement

Via Odyssee kunnen er coaches worden ingezet. Coaches kunnen ingezet worden voor verschillende soorten ondersteuning, zoals psycho-educatie en rouwverwerking.

Creatieve therapie/Speltherapie

Creatieve therapie/speltherapie is een specialistische behandeltherapie, waarin verschillende werkvormen en expressietechnieken worden ingezet. Hierbij kan men denken aan rollenspellen, improvisatiespel en het maken van gedichten en verhalen. Dit arrangement is voornamelijk geschikt voor leerlingen die sociaal-emotioneel kwetsbaar zijn, die zich niet goed (non-verbaal) kunnen uiten en leerlingen die begeleiding nodig hebben bij het verwerken van rouw of en traumatische ervaringen.

Symbiose -arrangement

Symbiose-arrangementen zijn arrangementen die worden gerealiseerd in samenwerking met andere scholen.

VSO- ZML

Leerlingen in de A-stroom kunnen een speciaal onderwijsarrangement ontvangen wanneer zij niet optimaal functioneren binnen de A-stroom. Voor deze leerlingen kan in samenwerking met het VSO een deeltijd-rooster aangeboden worden, waarbij de leerling een aantal lessen (het zij praktijkvakken, hetzij AVO-vakken) op het VSO volgt, en een aantal lessen op de Diken. Dit arrangement wordt ook wel Step-Stone genoemd. Andersom kunnen ook leerlingen van het VSO voor dit traject aangemeld worden.

VSO – Gedragsproblematiek

Leerlingen met ernstige gedragsproblematiek kunnen een onderwijsarrangement ontvangen wanneer zij niet optimaal kunnen functioneren binnen het onderwijsrooster van de Diken. In samenwerking met het VSO, dat vanaf 2017-2018 binnen de Diken gevestigd is, volgen deze leerlingen een deel van hun onderwijstijd in de speciale leersetting. Vice versa kunnen leerlingen van het VSO-lessen op de Diken volgen.

VMBO

In samenwerking met het VMBO wordt maatwerk aangeboden aan leerlingen die functioneren aan de bovengrens van het praktijkonderwijs, of aan de ondergrens van het VMBO. Deze leerlingen vallen over het algemeen tussen de doelgroep van VMBO en praktijkonderwijs, en hebben behoefte aan een mix van beide scholen. Deze leerlingen kunnen een aangepast lesrooster volgen op de Diken of hun lestijden verdelen tussen het VMBO en de Diken.

MBO

Voor een aantal leerlingen bestaat de mogelijkheid een proeftraject te volgen op het MBO. Dit arrangement is beschikbaar voor leerlingen die graag naar het MBO willen, maar waarvan er twijfels bestaan of het MBO geschikt is voor de leerling. Deze leerlingen blijven ingeschreven staan

bij de Diken, maar volgen gedurende een afgesproken periode les op het MBO. Na deze periode wordt geëvalueerd of de leerling verder kan gaan op het MBO of dat deze leerling behoefte heeft aan vervolging van lestijd op de Diken.

Sociale Vaardigheden -arrangement

In het kader van het aanleren van sociale vaardigheden worden verschillende trainingen aangeboden: Rots en Water (weerbaarheidstraining), Girltalk (seksuele weerbaarheidstraining voor meisjes) en Boys are Us (seksuele voorlichting voor jongens).

Externe arrangementen - ketenpartners

Maatschappelijk werk -arrangement

(gebiedsteam)

Vanuit het gebiedsteam kan een maatschappelijk medewerker ingezet worden in de thuissituatie van de leerling. Deze persoon kan ondersteuning bieden binnen de thuissituatie van de leerling, gericht op o.a. ouderondersteuning of gezinsbehandeling. De gebiedsteammedewerker houdt individuele gesprekken met leerling en ouders, en koppelt eventuele inzet van behandelingen en arrangementen terug naar de school.

Medisch- arrangement

(GGD)

Voor medische problematiek kan de leerling terecht bij de schoolarts. Deze voert schoolartsbezoeken uit en heeft evaluerende gesprekken met de leerling en ouders. De schoolarts biedt ondersteuning bij doorverwijzing naar medische specialisten.

Ambulante begeleiding -arrangement

(SO Fryslân/Kentalis)

Waar voorheen het rugzakje werd ingezet, kan tegenwoordig de specialist passend onderwijs worden ingezet. Dit is extra individuele begeleiding die ingezet kan worden voor een breed scala aan problematiek. De ambulante begeleider houdt gesprekken met leerling en ouders en zorgt voor de juiste implementatie van middelen. Samen met de ouders, IB'er en coach bekijkt de ambulante begeleider welke ondersteuning het beste ingezet kan worden.

PM IV - Externe ondersteuning

De leerling krijgt begeleiding van een externe leerkracht met specifieke expertise. Ook kan in overleg met ouders overgegaan worden tot actie vanuit andere disciplines, zoals het gebiedsteam. Een andere vorm van externe ondersteuning kan door ouders/verzorgers geïnitieerd worden, zoals psychotherapie, medicatie door huisarts etc.

5. Leerkrachtondersteuning

Doorlopende kwaliteitsbewaking

Om de kwaliteit van het lesgeven en het klassenmanagement van de leerkracht te bewaken, worden gestructureerde observaties in de klas gedaan door zorgteammedewerkers. Deze observaties worden gedaan aan de hand van een kwaliteitslijst. Binnen de kwaliteitsbewaking wordt voornamelijk gekeken hoe de leerkracht lesstof, instructie, zorg en houding differentieert tussen leerlingen. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de rubric 'Opbrengst gericht omgaan met verschillen'⁴ en de taxonomie van Bloom (1956)⁵ (zie bijlage 5).

Naast observaties zijn de Monitoren Coach Groep (MCG) bijeenkomsten gericht op de kwaliteit van de coaching. Deze bijeenkomsten van de coach en zorgteammedewerkers dient ervoor om de kwaliteit van het onderwijs en klassenmanagement te bespreken en de taken van de coach te evalueren. Hierbij wordt voornamelijk ondersteuning gegeven aan de coach, die een belangrijke rol heeft in de leerling ondersteuning. Tijdens een MCG kan ingegaan worden op vragen als 'Waar loop je tegenaan in de klas', 'Waar heb je eventueel hulp bij nodig' en 'Hoe implementeer jij je rol als coach tegenover andere leerkrachten'. De insteek van deze bijeenkomsten is oplossingsgericht werken volgens de PDCA-cyclus. In de groepsbespreking kan de coach daarnaast aangeven welke ondersteuning hij nodig heeft bij de implementatie van onderwijsondersteuning voor de individuele leerling. Het begeleiden van nieuwe coaches gebeurt onder toezicht van de zorgcoördinator door een ervaren coach, die de kennis op een juiste manier kan overbrengen en de nieuwe coach kan begeleiden.

Om coaches en leerkrachten voldoende kennis en vaardigheden te geven, om de kwaliteit van het lesgeven te continueren, zorgen de zorgcoördinator en de Stuurgroep (management) voor voldoende, gerichte studiemomenten en cursussen voor de leerkrachten. Tijdens de gestructureerde observatiemomenten kan ook gericht gekeken worden naar de mate waarin de nieuwe kennis en vaardigheden door de leerkrachten geïmplementeerd worden. Deze professionalisering van coaches en leerkrachten is weggezet in de ontwikkelagenda, en zal over de periode van 4 jaar geïmplementeerd en geëvalueerd worden.

PM I - Ondersteuning door coach

Wanneer de leerkracht een vraag heeft omtrent een leerling of klas, of problemen heeft met een juiste implementatie van leerlinggerichte onderwijsondersteuning, kan de leerkracht naar de coach toe gaan. De coach geeft de leerkracht adviezen over de begeleidingsbehoeften van de leerling en de juiste ondersteuning hierbij. De coach kan daarnaast observeren in de klas of begeleidingsacties uitvoeren en gerichte informatie geven. De coach monitort de implementatie van de adviezen door observaties uit te voeren en evaluatiegesprekken te houden met de leerkracht. Wanneer dit niet voldoende blijkt te zijn, kan hij de vragen doorsturen naar een hoger niveau van leerkrachtondersteuning.

Naast dat de coach op aanvraag de leerkracht ondersteunt, zorgt de coach ook voor kwaliteitsbewaking. Wanneer de coach merkt dat een leerkracht moeite heeft met klassenmanagement of vermoedens heeft van onvoldoende onderwijskwaliteit, kan hij een observatie doen of gesprek voeren. De coach kan ook ingeschakeld worden door het zorgteam, wanneer uit een gestructureerde observatie blijkt dat een leerkracht extra ondersteuning nodig heeft.

⁴ Amsing, M., & Mathijssen, B. (2013). *Omgaan met verschillen in het voortgezet onderwijs. Onderzoek naar de toepassing van differentiatie van instructie in de reguliere lespraktijk van docenten*. KPC-groep; 'S-Hertogenbosch. <http://www.kpcgroep.nl/overig/onderzoekpublicaties/omgaan-met-verschillen-in-het-voortgezet-onderwijs.aspx>

⁵ Bloom, (1956) <http://www.celt.iastate.edu/teaching/effective-teaching-practices/revised-blooms-taxonomy>; <https://talentstimuleren.nl/thema/stimulerend-signaleren/rijke-leeractiviteiten/bloom>

PM II - Ondersteuning door team

Op aanvraag van de coach komt een team leerkrachten samen om een individuele leerling en diens behoeften te bespreken. In deze leerlingbespreking kunnen leerkrachten elkaar adviezen geven over wat werkt in de klas met een leerling. De coach organiseert deze leerlingbespreking wanneer een leerkracht een hulpvraag heeft, die de coach niet voldoende kan beantwoorden. Het doel van de leerlingbespreking is het leren van elkaar. De coach monitort de implementatie van de adviezen door observaties uit te voeren en evaluatiegesprekken te houden met de leerkracht.

PM III - Ondersteuning door zorgteam

Wanneer blijkt dat de adviezen van de coach en van de andere leerkrachten niet voldoende zijn om de kwaliteit in de groep te verbeteren, kan het zorgteam ingeschakeld worden. Het zorgteam kan ervoor kiezen om ondersteuningsarrangementen voor de leerkracht in te zetten, of om gerichte adviezen te geven.

Ondersteuningsarrangementen

Observatie-arrangement

Het zorgteam kan ervoor kiezen een aantal gerichte observaties in de klas te doen, waarbij er specifiek gekeken wordt naar de kwaliteit van lesgeven, implementatie van onderwijsbehoeften en het leerkrachtgedrag. De resultaten van de observatie en handelingsgerichte adviezen worden teruggekoppeld naar de coach en leerkracht.

Coaching-arrangement

Dit arrangement is gericht op het coachen van coaches. Een deel van deze coaching gebeurt door de MCG en gerichte cursussen, en dit arrangement kan als extra ondersteuning op aanvraag ingezet worden. De coaching kan bijvoorbeeld door video-interactie begeleiding en intensieve coaching-trajecten.

PM IV - Externe ondersteuning

Externe ondersteuning voor leerkrachten komt terug in de studiedagen die door de zorgcoördinator en de Stuurgroep georganiseerd worden. Deze studiedagen en voorlichtingen worden gegeven door externe expertises uit het onderwijsveld. Bij scholingsmethodieken kunnen we denken aan de ABC-methodiek door Dick Vogel, Teach like a Champion en Leefstijl. De studiedagen zijn bedoeld om de kennis en vaardigheden van leerkrachten en coaches naar een hoger niveau te brengen om zo de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.

Bijlage 1- Ontwikkelagenda

Doel	Wat	Hoe	Wie	Wanneer
Gepersonaliseerd onderwijs	Elke leerling op basis van het OPP en geborgd door PROFIJT een persoonlijke leerroute.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Alle nieuwe aanmeldingen na april 2016 hebben een OPP zoals het in PROFIJT is vormgegeven 2. Alle leerlingen die voor april 2017 zijn aangemeld hebben de oude versie van het OPP in PROFIJT 	Ortho Ib-er Zorgco	Start: 01-08-'17 Evaluatie: 07-12-'17 21-06-'18
Passend pedagogisch klimaat	Er is voor elke leerling een passende pedagogische aanpak vanuit de basisbehoeften autonomie, verbondenheid, competentie en vertrouwen.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Time out ruimte 2. Observatiemodel 'Opbrengst gericht omgaan met verschillen' 3. Invoering Sociaal emotionele vragenlijst. 4. VIP-room 	IB-er Zorgco & IB-er IB-er Fysio	Start: 2017-2018 Start: 09-'17 Evaluatie: 07-12-'17 21-06-'18 Afname: 12-'17 Evaluatie: 18-01-'18 Start: 04-09-'17 Evaluatie: 07-12-'17 Evaluatie: 21-06-'18
Ondersteunende zorgstructuur	De zorg en ondersteuning is op maat in basis-, breedte- en dieptezorg.	1. Invoering PM structuur (o.a. handelingsgedeelte C invullen)	Zorgco, IB-er, Ortho	Start: 04-09-'17 Evaluatie: 14-09-17, 12-10-17, 09-11-17, 07-12-17, 18-01-18, 15-02-18, 22-03-18, 19-04-18, 31-05-18, 21-06-18, 05-07-18
Professionele cultuur	De op school werkende professionals hebben professionele ruimte, verantwoordelijkheid en invloed. Zij werken vanuit een reflectieve houding en betreden zowel individueel als gezamenlijk de plek der moeite. Met als doel leren en verbeteren.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teambrede leerlingbesprekingen. 2. Monitoring Coachgroep 	Ortho Zorgco & IB-er	Data: 28-11-'17, 24-04-'17 Planning volgt z.s.m.

Bijlage 2 - Werkdocumenten

Ontwikkelingsperspectiefplan (OPP)

Naam leerling			
Geboortedatum			
Groep/klas			
Leerkracht/ Coach			
Vastgesteld in schooljaar			
Afkomstig van			
Schoolloop-baan			
Gezinssamen- stelling			
Gezag			
Drempelonder- zoek Didactisch startniveau	Datum:	Vak: Technisch lezen Begrijpend lezen Spelling Rekenen Woordenschat	DLE:
Cito	Vak: Nederlands AVI Begrijpend lezen Nederlands DMT Spelling Woordenschat Rekenen en wiskunde	DLE:	
Plaatsings- wijzer			

De leerling in beeld

Zienswijze ouders

1. Wie is .....

2. Hoe ervaren de ouders het kind thuis?

3. Wat wilt u graag dat uw kind bereikt heeft na het volgen van het praktijkonderwijs?

In te vullen bij het kennismakingsgesprek

Autonomie (Dit ben ik)

Relaties (De ander en ik)

Competenties (Dit kan ik)

Medisch

Psychologisch/psychiatrisch (in te vullen door de orthopedagoog)

Verwachting op basis van huidige uitkomsten

Leerrendementsverwachting op basis van TIQ

< 50%	50-75%	75%	75-100%	≥100%
-------	--------	-----	---------	-------

Verwacht uitstroomniveau op basis van TIQ, DLE en sociaal- emotionele ontwikkeling

ZML	PRO	VMBO/LWOO	GT/Havo	VWO
dagbesteding	Arbeid	MBO/entree	MBO	HBO

Deel B: analyse en samenvatting ondersteuningsbehoefte

	Domeinen	Stimulerende factoren <i>(Wat zijn de stimulerende factoren die de leerling, docent/ klas/school of thuis kan inzetten opdat de leerling het verwachte uitstroomniveau kan behalen?)</i>	Belemmerende factoren <i>(Wat belemmert de leerling om het verwachte uitstroomniveau te behalen?)</i>	Ondersteuningsbehoefte <i>(Wat heeft de leerling nodig om het verwachte uitstroomniveau te halen?)</i>
Leerling-kenmerken	1. intelligentieprofiel			
	2. didactische ontwikkelingen			
	3. leer- taakgedrag werkhouding			
	4. sociaal emotionele ontwikkeling/ zelfredzaamheid			

	5. spraak- taalontwikkeling en communicatieve redzaamheid			
	6. praktische redzaamheid			
Overig	7. Gezondheid en motoriek			
	8. Veiligheid en verzuim			
	9. Thuisituatie en vrije tijd			
	Wat vindt de leerling?	<i>Wat stimuleert je?</i>	<i>Wat belemmert je?</i>	<i>Wat heb je nodig om je uitstroomniveau te behalen? Hoe zie jij je toekomst, wat wil je bereiken?</i>
	Wat vinden ouders/verzorgers?	<i>Wat stimuleert uw kind?</i>	<i>Wat belemmert uw kind?</i>	<i>Wat heeft uw kind nodig om het uitstroomniveau te behalen?</i>

	<p>Integratieve beeld:</p> <p><i>Korte samenvattende analyse van de totale ondersteunings-behoefte</i></p>			

Beheersingsniveau (groen) vs uitstroomniveau (geel) didactische doelen									
Uitstroombestemming	Arbeidsmatige Dagbesteding (A)			Arbeid met coaching (B)		Zelfstandige arbeid (B)		MBO (C)	
Leerlijn	≤ E3 (dle10)	E3 (dle 10-14)	M4 (dle 15-19)	E4 (dle 20-24)	M5 (dle 25-29)	E5 (dle 30-34)	M6 (dle 35-39)	E6 (dle 40-44)	≥M7
Technisch lezen									
Algemeen en/of vakspecifiek:									
Begrijpend lezen									
Algemeen en/of vakspecifiek:									
Spelling									
Algemeen en/of vakspecifiek:									
Rekenen									
Algemeen en/of vakspecifiek:									
Woordenschat									
Algemeen en/of vakspecifiek:									

Beheersingsniveau (groen) vs. Uitstroomniveau (geel) leergebied overstijgende kerndoelen				
Intensiteit van de ondersteuning	Continu begeleiding A	Nabije begeleiding A/B	Begeleiding op afroep B	Zelfstandig B/C
Samenwerken en overleggen				
Algemeen en/of vakspecifiek				
Instructies en procedures opvolgen				
Algemeen en/of vakspecifiek				
Materialen en middelen gebruiken				
Algemeen en/of vakspecifiek				
Werkzaamheden plannen en organiseren				
Algemeen en/of vakspecifiek				
Kwaliteit leveren in arbeidsmatige situaties				
Algemeen en/of vakspecifiek				
Omgaan met veranderingen				
Algemeen en/of vakspecifiek				
Met druk en tegenslag omgaan				
Algemeen en/of vakspecifiek				
Adequaat hulp vragen				
Algemeen en/of vakspecifiek				

Onderwijsbehoeften

Instructie en ondersteuningstabel + toelichting						
	A	A/B	B/C	C		
Intensiteit ondersteuning	1-1 begeleiding Continue beg.	Nabije begeleiding	Begeleiding op afroep	Zelfstandig		
Algemeen en/of Vakspecifiek						
Werkplek	Afgeschermd Individueel op rustige plek	Individueel in de klas	In tweetallen	Werkgroepen/tafelgroepen		
Algemeen en/of Vakspecifiek						
Instructie	korte mondel. instructie	Vereenvoudigen van de klassikale instructie en opdracht opstarten	Naast klassikale instructie korte individuele uitleg	Klassikale instructie	Verkorte klassikale instructie	
Algemeen en/of Vakspecifiek						
Visuele ondersteuning	Concrete voorwerpen Foto's	Picto's signaalwoorden	Korte directieve zinnen/ stappenplan	Geschreven tekst		
Algemeen en/of Vakspecifiek						
Overzicht taakomvang	Geen overzicht Kan een deel overzien	Kan een taak overzien	Kan twee taken overzien	Kan 1 ochtend overzien	Kan 1 dag overzien	Kan meer dagen overzien
Algemeen en/of Vakspecifiek						
Zelfstandigheid/taakverwerking	Niet zelfstandig Maakt korte opdracht af	Maakt 1 taak af	Kan twee taken achter elkaar afmaken	Kan een ochtend/dagtaak achter elkaar uitvoeren	Kan een (halve) weektaak uitvoeren	
Algemeen en/of Vakspecifiek						
hulpvragen	Vraagt geen hulp/roepen	Kan via afspraken aangeven dat er hulp nodig is	Kan via systeem hulp vragen	Kan systeem gebruiken en wachten /	Kan systeem gebruiken en omgaan met hulprondes	

				tussentijds iets doen		
Algemeen en/of Vakspecifiek						
leertijdverwerking	Enkelvoudige opdracht uitvoeren	10 minuten zelfstandig werken met hulprondes	15 minuten zelfstandig werken met hulprondes	30 min. Zelfst. Werken met hulpr	45 min. Zelfst. Werken met hulpr	60 min. zelfst. Werken met hulpr
	Kan opdracht uitvoeren na korte opstart					
Algemeen en/of Specifiek						

Inbreng/ zienswijze ouders en/of leerling:

Voorzitter MDO: Willy Koops	Schoolfunctionaris: Mw. T. Otte Orthopedagoog
Handtekening:	Handtekening

Actiepunten betreffende het voorlopig OPP:

Plan van aanpak (PvA)

Plan van aanpak (Naam + Geboortedatum)

Start observatieplaatsing:

Korte omschrijving van de huidige problematiek:

Korte omschrijving van de huidige problematiek en omschrijving van gedrag, cognitieve vermogens en sociaal-emotioneel.

Thuis:

Korte omschrijving van de huidige thuissituatie

Begeleidingsbehoefte:

Opsomming van begeleidingsbehoeften binnen de onderwijsstructuur

Hulpvraag:

Doel observatieperiode/plan van aanpak:

Middelen:

Tijdspad:

Observatiemomenten door Ortho en IB en kort gesprek leerkracht (nader in te vullen wanneer rooster bekend is): data

Tussenevaluatiemoment IB en Ortho: datum

Eindevaluatie met alle betrokkenen: datum

Terugkoppeling in MDO en naar alle betrokken partijen: datum

Kort verslag observaties

Evaluatie plan van aanpak

Voor nadere informatie is ondergetekende bereid,

Datum:

Bijlage 3 – Interne zorgstructuur

Zorgmedewerkers

Coach

Taken op schoolniveau	De coach heeft een belangrijke rol in de begeleiding van de leerlingen. Hiervoor doet de coach mee aan groepsbesprekingen en organiseert de coach een leerlingbespreking omtrent een individuele leerling. Daarnaast heeft de coach een rol in de kwaliteitsbewaking van onderwijsondersteuning door andere leerkrachten, en dient hij voldoende kennis te hebben omtrent het onderwijzen van de doelgroopleerlingen, klassenmanagement en leerkracht- leerlinginteractie. De coach meldt daarnaast leerlingen aan voor het MDO of een perspectiefonderzoek en stelt de hulpvraag op.
Taken op groepsniveau	De coach bewaakt het functioneren van de groep. De coach zorgt daarnaast voor een juiste implementatie van het anti-pestprotocol in de klas (zie website de Diken).
Taken op leerlingniveau	De coach stelt samen met de leerling het IOP vast en bewaakt de voortgang van het IOP door regelmatig coaching-gesprekken te voeren met de leerling. Daarnaast bespreekt en bewaakt de coach de resultaten en voortgang van de leerling. De coach houdt het onderwijspersoneel, de leerling en de ouders/verzorgers op de hoogte van het functioneren van de leerling. Daarnaast helpt de coach de leerling plannen, is hij betrokken bij de leerling en adviseert hij hem. Bij bijzonderheden maakt de coach een aantekening in het LVS.
Taken op leerkrachtniveau	De coach heeft contact met andere leerkrachten over de leerling en diens ondersteuningsbehoeften of eventueel belangrijke punten of problemen. De coach kan de leerkracht waar nodig ondersteunen en advies geven.
Contacten	De coach heeft contacten met de ouders/verzorgers van de leerling en nodigt hen uit voor OPP- en IOP-gesprekken en ouderavonden. Ook bij ziekte van de leerling neemt de coach contact op met het thuisfront. Wanneer er externe zorg geboden wordt, heeft de coach contact met externe betrokkenen.
Aanwezig bij:	IOP – gesprekken OPP – gesprekken Coach – overleggen MCG (Monitoren Coach Groep, zie kopje ‘Interne overleggen’) MDO (Wanneer eigen leerling besproken wordt)

ZorgteamIntern Begeleider (IB 'er)

Taken op schoolniveau	De IB'er coördineert de zorg voor leerlingen. Hij zorgt ervoor dat de informatie over de leerlingen bij de juiste persoon terechtkomt. Daarnaast coördineert de IB'er de medische protocollen, de medische zorg, en het antipestprotocol.
Taken op groepsniveau	De IB'er begeleidt, coacht en coördineert de zorg in de groepen. Ook ondersteunt hij de coach bij het opstellen, evalueren en bespreken van het IOP. Ook kan de IB'er oudergesprekken voeren, al dan niet op aanvraag van de coach of ouders. Bij ziekte van de coach neemt de IB'er contact op met het thuisfront van de leerlingen.
Taken op leerlingniveau	De IB'er volgt de ondersteuningsbehoeften van de leerling en checkt of de begeleiding moet worden aangepast. Hij heeft samen met de coach een signalerende rol. Daarnaast geeft de IB'er individuele ondersteuning aan een klein aantal leerlingen, die extra ondersteuning nodig hebben bij bijvoorbeeld dyslexie/gedragsproblematiek.
Taken op leerkrachtniveau	De IB'er kan begeleiding en adviezen geven aan leerkrachten en coaches en evalueert of de handelingsadviezen worden ingezet.
Contacten	De IB'er heeft contact met de coach, de leerkrachten en met de ouders/verzorgers van de leerlingen. Daarnaast onderhoudt hij contact met de ambulante begeleiders. De IB'er werkt nauw samen met de zorgcoördinator.
Aanwezig bij:	Groepsbespreking MCG Stuurgroep zorg MDO Eventueel bij leerlingbespreking Eventueel bij oudergesprekken.

Zorgcoördinator

Taken op schoolniveau	De zorgcoördinator is lid van de Stuurgroep (management) en monitort de implementatie van het zorgbeleid. Daarnaast behoudt de zorgcoördinator het overzicht over de kwaliteit van de zorg voor individuele leerlingen, uitstroomperspectieven en onderwijsondersteuning.
Taken op groepsniveau	De zorgcoördinator zorgt voor de volledigheid, samenwerking en het functioneren van het zorgteam.
Taken op leerlingniveau	De zorgcoördinator heeft de zorg over het aannamebeleid van nieuwe leerlingen. Hij houdt gesprekken met ouders/verzorgers, leerlingen en externe betrokkenen. De zorgcoördinator houdt overzicht over het welzijn van de leerlingen.
Taken op leerkrachtniveau	De zorgcoördinator zorgt voor voldoende mogelijkheid tot kennis en leren voor coaches en leerkrachten, door bijvoorbeeld het organiseren van scholing en het aanbevelen van methoden en literatuur.

Contacten	De zorgcoördinator heeft contact met de coach, de leerkrachten en met de leerlingen en hun ouders/verzorgers. Daarnaast onderhoudt hij contact met het management, de zorgteammedewerkers en met externe partijen.
Aanwezig bij:	Oudergesprekken MCG Stuurgroep zorg MDO Stuurgroep-overleggen Eventueel leerlingbespreking.

Orthopedagoog

Taken op schoolniveau	De orthopedagoog is betrokken bij het zorgbeleid en specifiek het beleid rondom psychodiagnostische onderzoeken.
Taken op groepsniveau	De orthopedagoog observeert, analyseert en rapporteert op verzoek problematische groepsprocessen. De orthopedagoog ondersteunt de coach, IB'er en zorgcoördinator bij een behandelvoorstel/plan van aanpak.
Taken op leerlingniveau	De orthopedagoog voert op aanvraag psychodiagnostische onderzoeken bij leerlingen uit. Dit kan gaan om onderzoeken omtrent cognitief, sociaal-emotioneel of gedragsmatig functioneren, of om een perspectiefonderzoek. Daarnaast is hij betrokken bij de aanmelding van nieuwe leerlingen; hij stelt een (start)OPP op aan de hand van dossiergegevens en bespreekt dit met de coach.
Talen op leerkrachtniveau	De orthopedagoog voert regelmatig observaties uit om het handelen en de ondersteuning van de leerkracht in de klas te evalueren. Daarnaast ondersteunt en begeleidt hij bij hulpvragen van leerkrachten en coaches.
Contacten	De orthopedagoog heeft contact met de leerkrachten, de coaches, de IB'er en de zorgcoördinator. Daarnaast houdt de orthopedagoog intake- en adviesgesprekken met ouders/verzorgers.
Aanwezig bij:	Stuurgroep zorg MDO Eventueel leerlingbespreking en groepsbespreking.

Ambulante ondersteuning Schoolarts

Taken op schoolniveau	De schoolarts is betrokken bij het gezondheidsbeleid van de school.
Taken op groepsniveau	
Taken op leerlingniveau	De schoolarts voert regelmatig controlebezoeken uit bij leerlingen over de voortgang en het behoud van hun gezondheid. Waar nodig verwijst de schoolarts door naar meer gespecificeerde medische zorg.
Taken op leerkrachtniveau	De schoolarts kan binnen het MDO adviezen geven aan coaches en leerkrachten.
Contacten	De schoolarts heeft contacten binnen- en is werkzaam bij de GGD en behoudt contact met de school via de zorgcoördinator.
Aanwezig bij:	MDO.

Gebiedsteammedewerker

Taken op schoolniveau	
Taken op groepsniveau	
Taken op leerlingniveau	De gebiedsteammedewerker kan inzicht in de thuissituatie van zorgleerlingen krijgen, zorgmeldingen doen en kan waar nodig thuisondersteuning inzetten.
Taken op leerkrachtniveau	De gebiedsteammedewerker houdt de coach van zorgleerlingen op de hoogte van de thuissituatie en werkt zo nodig samen.
Contacten	De gebiedsteammedewerker heeft contact met de zorgcoördinator en coaches van zorgleerlingen. Daarnaast heeft de gebiedsteammedewerker contact met andere gebiedsteammedewerkers, die eventueel een rol kunnen spelen bij de ondersteuning van de leerling.
Aanwezig bij:	MDO.

Interne overleggen

Data van interne overleggen zijn weggezet in de zorgagenda, die terug te vinden is in de jaaragenda van De Diken.

Groepsbespreking

Georganiseerd door	IB'er.
Aanwezig	Coach, IB'er en eventueel orthopedagoog
Doel	Evalueren van het functioneren van de leerling en de ondersteuningsbehoeften.
Tijd	Twee keer per jaar (november/mei).
Werkwijze / structuur	Op basis van het OPP.

Oplossingsgerichte Individuele Leerlingbespreking (OIL)

Georganiseerd door	Coach.
Aanwezig	Betrokken leerkrachten en eventueel eerder betrokken leerkrachten, IB'er, zorgcoördinator en orthopedagoog.
Doel	Het doel van de leerlingbespreking is het samen zoeken naar oplossingen voor het gedrag van een individuele leerling.
Tijd	Op aanvraag van de coach.
Werkwijze / structuur	Volgens het intervisiemodel gaan de leerkrachten dieper in op de problemen van de leerling binnen de klas en geven ze adviezen aan elkaar.

Monitoring van coachgroep (MCG)

Georganiseerd door	Zorgcoördinator.
Aanwezig	IB'er.
Doel	Kwaliteit basisondersteuning versterken. De leerkrachten professionaliseren in het aansturen van de onderwijsleerprocessen in zijn groep.
Tijd	Wekelijks moment (2x 45 minuten).
Werkwijze / structuur	Zorgcoördinator/IB'er wil ondersteuning bieden bij uitvoering van passend onderwijs. Dit kunnen zij bijvoorbeeld doen door observaties in de klas en/of door een wekelijks overlegmoment waarbij feedback coach kan worden gevraagd. Hierbij komt de nadruk te liggen op: OPP/IOP (uitvoering handelingsadviezen, differentiëren, klassenmanagement), absenties en gespreksvoering.

ZorgteamStuurgroep zorg

Georganiseerd door	Zorgcoördinator.
Aanwezig	Zorgcoördinator, IB'er, orthopedagogen.
Doel	Het doel van de stuurgroep zorg is het vergaderen omtrent zorgbeleid, het evalueren van het zorgbeleid en het bewaken van de kwaliteit van de zorg/ondersteuning. Opbrengsten worden in kaart gebracht en er worden nieuwe voorstellen gedaan.
Tijd	1x per maand.
Werkwijze / structuur	Aan de hand van een vooraf opgestelde agenda worden punten vanuit de zorg besproken. Hierbij worden er door elk lid input en adviezen gegeven en voorstellen gedaan. Actiepunten worden in het overleg vastgesteld en tijdens de volgende vergadering geëvalueerd.

MDO

Georganiseerd door	Zorgcoördinator.
Aanwezig	Zorgcoördinator, IB'er, orthopedagogen, schoolarts, medewerker gebiedsteam, betrokken coach, stagedocent, administratief medewerker (notulist).
Doel	Het doel van het MDO is om als één team te zorgen dat een leerling optimaal tot ontwikkeling komt en gebruik kan maken van de leerstof op school. Dit gebeurt door het bespreken en geven van ondersteuning bij ernstige zorgen. Daarnaast bespreekt het MDO nieuwe leerlingen en beslist zij over de plaatsing van nieuwe leerlingen. Ontwikkelingen van schoolverlaters worden ook besproken en geëvalueerd.
Tijd	1x per maand
Werkwijze / structuur	Aan de hand van een vooraf opgestelde agenda worden leerlingen besproken. De leerlingen worden aangemeld door de coach. De procedure loopt als volgt: <ol style="list-style-type: none"> 1. De coach meldt zijn ernstige zorgen over de ontwikkeling van een leerling bij de zorgcoördinator/IB'er. 2. De zorgcoördinator en IB'er gaan na of de problemen ernstig genoeg zijn en of er al eerder ondersteuning is ingezet,

	<p>bijvoorbeeld in een leerlingbespreking. Zij beslissen of de leerling aangemeld wordt voor het MDO</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. De coach formuleert de hulpvraag concreet en duidelijk. 4. De coach vult het officiële voorbereidingsformulier van het MDO in 5. De zorgcoördinator zet de leerling op de agenda en zorgt ervoor dat alle leden de benodigde informatie over de aanmelding krijgen 6. De hulpvraag wordt tijdens het MDO besproken. Er wordt gezocht naar oplossingen. Eventueel kan een psychologisch onderzoek worden aangevraagd.
--	--

Bijlage 4 - Procedure na aanmelding nieuwe leerlingen

Nadat de leerling is aangemeld op de Diken, worden de volgende stappen doorlopen:

1. De ouders/verzorgers en de leerling komen op bezoek om de Diken te bekijken en hebben een intakegesprek met de zorgcoördinator. De ouders vullen daarbij de zienswijze over hun kind in, die in het OPP te vinden is.
2. Op basis van deze gegevens uit het dossier wordt een voorlopig OPP opgesteld.
3. Het MDO beoordeelt aan de hand van deze informatie of de leerling past binnen het ondersteuningsprofiel van de Diken en of de leerling geplaatst kan worden op de Diken. Zo nodig kan een observatie op de verwijzende school gedaan worden (dit geldt alleen voor reguliere aanmeldingen).
4. Er wordt een TLV-aanvraag ingediend bij het PCL.
5. Het voorlopig OPP wordt besproken met de ouders/verzorgers.
6. De gegevens worden ingevoerd in het LVS en de leerling krijgt een eigen dossier. Binnen zes weken na het moment van plaatsing wordt een definitief OPP opgesteld. Eventueel wordt een Ruward-test afgenomen.
7. Wanneer leerlingen met complexe problematiek worden aangemeld, wordt binnen zes weken na plaatsing een passend onderwijs-ondersteuningsarrangement gezocht voor de leerling (zie PM III).

Wanneer bij aanmelding of na de proefplaatsing blijkt dat de Diken niet voldoende kan aansluiten bij de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen, komt de vraag aan de orde of een andere school binnen het samenwerkingsverband Fultura een passend aanbod heeft. Een uitgangspunt is dat de leerling binnen een andere onderwijssoort meer mogelijkheden krijgt om zich zowel didactisch als sociaal emotioneel te ontwikkelen. De succeschansen voor de leerling moeten reëel zijn.

Bijlage 5 – Rubric ‘Opbrengstgericht werken’

	Stemt nog niet opbrengstgericht af op niveaoverschillen	Ontwikkend in opbrengstgericht afstemmen op niveaoverschillen	Ervaren in opbrengstgericht afstemmen op niveaoverschillen
Doelen	<p>Onder lesdoel verstaan we een voor de leerlingen begrijpelijk, inhoudelijk, niet activiteitgericht, zichtbaar kortetermijndoel wat je aan het einde van de les of lessencyclus bereikt wilt hebben en een relatie heeft met de eindtermen, kerndoelen en/of referentieniveaus.</p> <p>Een doel dient SMART geformuleerd te zijn: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden.</p> <p>Bijvoorbeeld een woordje met een plaatje verbinden = activiteitgericht en dus geen doel zoals we dat willen; maar de leerling kan aan het eind van de les acht woorden vanuit het thema ‘De winkel’ koppelen aan betekenissen is wel een doel zoals we dat willen.</p>		
Formuleren	Leraar heeft geen inhoudelijk lesdoel geformuleerd.	Leraar heeft globaal (niet concreet en SMART) een inhoudelijk lesdoel geformuleerd.	Leraar heeft een concreet (SMART) inhoudelijk lesdoel geformuleerd op twee of drie niveaus.
Voorbeeld			
Communiceren lesdoelen met leerlingen	Leraar communiceert geen inhoudelijk lesdoel met leerlingen.	Leraar communiceert een inhoudelijk lesdoel met leerlingen.	Leraar communiceert inhoudelijke lesdoelen met leerlingen op twee of drie niveaus en heeft gecheckt of het voor hen begrijpelijk is.
Voorbeeld			
Succescriteria	Leraar heeft geen succescriteria geformuleerd.	Leraar heeft klassikale succescriteria geformuleerd.	Leraar heeft meetbare succescriteria geformuleerd per subgroep.
Voorbeeld			

	Stemt nog niet opbrengstgericht af op niveauverschillen	Ontwikkeld in opbrengstgericht afstemmen op niveauverschillen	Ervaren in opbrengstgericht afstemmen op niveauverschillen
<p>Leeractiviteiten (instructie en verwerking)</p> <p>Onder leeractiviteiten verstaan wij zowel de instructie als de verwerking van de instructie. Kortom, alle activiteiten die bijdragen aan het bereiken van de geformuleerde lesdoelen. Het kan zijn dat de diverse leeractiviteiten voor een lesdoel verspreid zijn over meerdere lessen.</p> <p>Het inspelen op niveauverschillen kan op verschillende manieren plaatsvinden, bijvoorbeeld door middel van differentiatie in:</p> <ul style="list-style-type: none"> • instructietijd: basisinstructie – verkorte instructie – verlengde instructie; • niveaus van vragen: kennisvragen – verdiepingsvragen (open/gesloten vragen); • inhoud/ doelen. <p>Differentiatie kan consequenties hebben voor / tot uiting komen in bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • groeperingsvormen: heterogeen/homogeen; • werkvormen/verwerkingsvormen: meerkeuzevragen / open vragen / ...; • didactische variatie: inzet hulpmiddelen; • benadering van leerlingen: hogere orde of lagere orde denkvragen stellen; • leerstrategieën. 			
Instructie afstemmen op verschillen	Leraar stemt tijdens de instructie niet af op niveauverschillen.	Leraar houdt tijdens de instructie rekening met individuele niveaus van sommige leerlingen.	Leraar stemt tijdens de instructie planmatig af op twee of drie niveaus.
Voorbeeld			
Verwerking afstemmen op verschillen	Leraar differentieert niet in verwerkingsopdrachten naar niveau.	Leraar verzorgt ad hoc en niet systematisch extra opdrachten, hulpmiddelen of passende werkvormen.	Leraar zorgt planmatig op twee of drie verschillende niveaus voor passende werkvormen, opdrachten of hulpmiddelen.
Voorbeeld			

	Stemt nog niet opbrengstgericht af op niveauverschillen	Ontwikkeland in opbrengstgericht afstemmen op niveauverschillen	Ervaren in opbrengstgericht afstemmen op niveauverschillen
Evaluatie Onder evalueren verstaan we aan het einde van de les terugblikken of het lesdoel is behaald. Bijvoorbeeld: we bedoelen niet: hoe is het gegaan of wat vond je moeilijk, wel: hebben we de betekenis van 8 woorden geleerd? Tussentijds spreken we van feedback geven (Hattie & Timperley, 2007).			
Feedback geven	Leraar geeft geen feedback aan leerlingen.	Leraar geeft alle leerlingen op dezelfde manier feedback in relatie tot het lesdoel.	Leraar geeft feedback in relatie tot het lesdoel afhankelijk van het cognitieve niveau van de leerling.
Voorbeeld			
Terugblik op de lesdoelen	Leraar blikt niet terug op de lesdoelen.	Leraar blikt wel terug op de lesdoelen met de leerlingen, maar houdt daarbij geen rekening met de verschillende niveaus.	Leraar blikt wel terug op de lesdoelen met de leerlingen en evalueert systematisch op subgroepniveau.
Voorbeeld			
Terugblik op het lesverloop	Leraar blikt niet terug op het lesverloop.	Leraar blikt terug op het lesverloop, maar houdt daarbij geen rekening met de verschillende niveaus.	Leraar blikt systematisch terug op het lesverloop met de leerlingen in totaal en op subgroepniveau.
Voorbeeld			

	Stemt nog niet opbrengstgericht af op niveauverschillen	Ontwikkeld in opbrengstgericht afstemmen op niveauverschillen	Ervaren in opbrengstgericht afstemmen op niveauverschillen
Algemeen Dit item heeft betrekking op de totale les. Het betreft het planmatig uitgaan van verschillen.			
Handelingssystematiek	Leraar handelt niet naar (waargenomen) niveauverschillen.	Leraar handelt ad hoc naar waargenomen niveauverschillen.	Leraar geeft planmatig vorm aan waargenomen niveauverschillen.
Voorbeeld			

Bijlage 6 – Afkortingenlijst

Afkorting	Betekenis
AVO	Algemeen Vormend Onderwijs
DL	Didactische leeftijd
DLE	Didactische leeftijdsequivalent
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
HGD	Handelingsgerichte diagnostiek
IB'er	Intern Begeleider
IOP	Individueel Ontwikkelingsplan
IQ	Intelligentiequotiënt
IVO	Indicatiestelling vanuit Onderwijsbehoeften
LVS	Leerlingvolgsysteem
LWOO	Leerwegondersteunend onderwijs
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
MCG	Monitoren Coach Groep
MDO	Multidisciplinair overleg
OIL	Oplossingsgerichte Individuele leerlingbespreking
OPP	Ontwikkelingsperspectiefplan
PCL	Permanente Commissie Leerlingzorg
PDCA	Plan, Do, Check, Act
PM	Professionele Momenten
PrO	Praktijkonderwijs
PvA	Plan van Aanpak
SO	Speciaal Onderwijs
TLV	Toelaatbaarheidsverklaring
VMBO	Vorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs
VO	Voortgezet Onderwijs
VSO	Voortgezet Speciaal Onderwijs
WVO	Wet op Voortgezet Onderwijs
ZML	Zeer moeilijk lerend